

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(34.) *Magyarország időjárása 1892 augusztus havában.* E hónap emlékezetes rendkívüli hőmérsékletéről. Jóllehet — csupán a középhőmérsékletet tekintve — az ideai augusztusnál volt már több melegebb nyári hónap is, de arra az utolsó 30 évben nincsen példa, hogy a hőmérséklet huzamosabb időn át állandóan oly magas lett volna, mint az ideai augusztus hónap 16-ikától 25-ikéig tartó időszakban, midőn nálunk valóságos trópusi hőség uralkodott. A legmagasabb hőfok, a melyet Budapesten észleltek, 1870-ben július havában $35^{\circ}0$ C. volt, de ez idén jóval magasabbra emelkedett a hőmérő. Így augusztus 18-ikán déli 2 óraker $37^{\circ}0$ C.-ra emelkedett s még este 9 óraker is $30^{\circ}1$ C.-ot mutatott, a mi éghajlatunk alatt kétségen kívül igen szokatlan hőmérséklet.

A hőmérséklet menete legjobban kitünik az ötnapi közepekből:

	1871—90 C.-fokban	1892
Jul. 30.—aug. 3.	21·9	21·4
Auguszt. 4—8.	20·9	19·4
» 9—13.	20·7	21·3
» 14—18.	20·6	25·8
» 19—23.	20·5	28·7
» 24—28.	19·8	22·0
Aug. 29.—szept. 2.	19·4	22·5

Kitünik ebből, hogy az első napok valamivel hűvösebbek voltak, s hogy a 4-ik, illetőleg 5-ik pentád 5, sőt 8 fokkal volt melegebb a 20 évi középnel.

A legmelegebb pentád az itt említett 20 évi időközben 1889-ben július 10—14-ikéig volt $27^{\circ}3$ C.-kal, de ez is alatta maradt az ideai $28^{\circ}7$ C. értéknek. A mint várható is, a havi középben is mutatkozik jelentékeny melegségtöbblet, mely országszerte 2—3 fokra rüg.

A hőmérséklet havi maximuma jobbra 20-ika körül van, minimuma pedig a hónap első napjaira esik, s mind a kettő — de főleg a maximum — az átlagos értéket meghaladja. Árvaváralján $32^{\circ}1^{\circ}$ C. 20-ikán és $7^{\circ}4^{\circ}$ 6-ikán, Selmeczbányán $34^{\circ}8^{\circ}$ 18-ikán és $11^{\circ}4^{\circ}$ 3-ikán, Ungvárt $33^{\circ}2^{\circ}$ 22-ikén és $12^{\circ}2^{\circ}$ 6-ikán, Huszton $35^{\circ}6^{\circ}$ 21-ikén és $14^{\circ}0^{\circ}$ 5-ikén,

Nyiregyházán $34^{\circ}4^{\circ}$ 20-ikán és $16^{\circ}8^{\circ}$ 3-ikán, Ó-Gyallán $35^{\circ}4^{\circ}$ 19-ikén és $11^{\circ}9^{\circ}$ 13-ikán, Aradon $36^{\circ}1^{\circ}$ 19-ikén és $15^{\circ}6^{\circ}$ 4-ikén, Pancsován $36^{\circ}5^{\circ}$ 19-ikén és $16^{\circ}9^{\circ}$ 3-ikán, Fiumében $36^{\circ}6^{\circ}$ 21-ikén és $15^{\circ}4^{\circ}$ 2-ikán és Gyergyó-Szent-Miklóson $29^{\circ}2^{\circ}$ C. 18-ikán és $11^{\circ}4^{\circ}$ C. 14-ikén volt a leolvasott legnagyobb, illetőleg legkisebb hőmérséklet.

A melegséghez e hóban szárazság is járult, mely mind az esőmennyiség, mind az esős napok csekély számában is nyilvánul. Igazi esős idő csak az első négy napon volt; ez időre — országos esőzés lévén — esik a csapadék java része; azontúl pedig a szárazság a hó végéig tartott rövid megszakításokkal, melyeket 10—12-ikén és 26—27-ikén esők és a helyi zivatarokkal járó záporok idéztek elő. Az esőhiány országszerte érezhető volt, különösen pedig az északnyugoti felföldön (pl. Árvaváralján az átlagos augusztusi esőmennyiség 105 mm., ez idén pedig 23 mm., vagy Selmeczbányán 89 , illetőleg 20 mm.); nemkülönbén az Alföldön is; így Debreczen és Makó környékén.

Selmeczbányán esett 7 napon 20 mm., Eperjesen 11 napon 66 mm., Debreczenben 4 napon 6 mm., Szegeden 8 napon 21 mm., N.-Szebenben 9 napon 59 mm., Herkulesfürdőn 7 napon 43 mm., B.-Füreden 5 napon 60 mm., Fiumében 6 napon 70 mm.

Augusztus, az évnek legderültebb hónapja, ez idén a szokottnál is derültebb volt. Napokon át az egész országban alig látszott felhő, kiváltképen 15-ike és 20-ika között. Ily körülmények között a levegőnek páratartalma is kisebb volt mint máskor. A barométer az augusztusi középállását kerek egy egész milliméterrel multa fölül. A talajhőmérő Ó-Gyallán $0^{\circ}5$ m. mélységben $19^{\circ}6^{\circ}$ C. és $1^{\circ}0$ m. mélységben $17^{\circ}2$ C.-fokot mutatott.

Az időjárás lefolyása e hóban röviden összefoglalva a következő: A hó elején nyugaton volt a légnymás maximuma, a melyhez olasz-magyar, majd lengyel depressziók szegődvn, együttthatásuk alatt szeles, esős és hűvös idő volt napirenden. Az időjárás későbbi tartományban jellemző a Közép-Európa fölött tartósan elterülő magas

légnyomás és az északnyugoton megjelenő és jobbra keletnek tartó depressziók; felhőtlen ég alatt a levegő ez időben egész Közép-Európában rendkívülien fölmelegedett. E szárazság, mint már említők, 10-ike és 12-ike között, továbbá 26-ikán és 27-ikén szakadt meg; mindkét esetben új nyugoti maximummal nyugotról kelet felé tartó eső és hőszüledés volt átmenetileg tapasztalható. Végül említésre méltó, hogy több helyütt 12-ikén északi fényt láttak és egyidejűleg Ó-Gyalláról mágneses háborgást is jeleztek. RÓNA ZSIGMOND.

(35.) *Pályázat.* Az Országos Közegészségi Egyesület a Trefort-alapból a rendelkezésre álló kamatok erejéig (mintegy 700 frt) több 2—20 aranyra rugó jutalmat oszt ki, azonkívül díszoklevelet ad olyan egyéneknek (férfiaknak és nőknek), kik a mértékletesség, tisztaság, egészséges építkezés, lakás és életmód terjesztése, visszás szokások megszüntetése, egészséges játékok és szórakozások meghonosítása útján, vagy bármi más módon kisebb vagy nagyobb körben, a családi vagy közeletben a közegészségügy előmozdításában érdemeket szereztek.

E pályázat első sorban a lelkészeket, tanítókat és községi előljárókat illeti. — A kik a Trefort-díjra számot tartanak, az egyesület elnökségéhez intézett levélben maguk jelentkezhetnek, kiténtetvén az okokat, melyeknél fogva a díjra számíthatnak. — A díjazásra érdemeseket ajánlhatják továbbá az egyesület elnöksége, titkársága, választ-

mányi tagjai, az egyesület bármely tagja, meg az egyházi, iskolai és politikai hatóságok. — A pályázó leveleket és írott ajánlatokat 1893-ik évi februárius 15-ikéig az egyesület elnökségéhez czímezve (Budapest, VIII., Eszterházy-utca 5) kell beküldeni. — A díjakat és díszokleveleket a kiküldött bíráló-bizottság jelentése alapján a választmány ítéli meg és határozatát az 1893-ik évi tisztújító közgyűlés elé terjeszti.

Az Egyesület 1892 június 13-ikán tartott közgyűlésén a következő pályakérdést tűzte ki: Írja le a pályázó a gyermekegészségügyi állapotokat valamely törvényhatóság (város vagy megye) területén. Nevezetesen vázolja statisztikai adatokkal a gyermekhalandóságot, közölje a törvényhatóság intézkedéseit és intézményeit a gyermekhalandóság csökkentésére, valamint ugyanez irányban netán működő társadalmi intézményeket. Törekedjék az intézkedések és intézmények hatását a gyermekegészségügyre megvilágosítani. Végre fejtsé ki tanulmányai és megfigyelései alapján a szükséges állami és társadalmi intézkedéseket a gyermekegészségügy javítására. A tisztán írott és lapszámozott pályamunkát 1893 december 31-ikéig kell a közegészségi egyesület titkári hivatalába (Eszterházy-utca 5. sz.) beküldeni. A pályadíjat a választmány jelentése alapján a legközelebbi közgyűlés adja ki. A díj 100 frt, ezenkívül a szerző — ha a művét az egyesület kiadja — a szokásos írói díjat is megkapja. A jutalmazott pályamű az egyesület tulajdona.

KÉRDÉSEK.

(68.) Dr. Plósz-Csanády borászati könyvében a must szellőztetésére *szivattyúkészülék* ajánlatik a klosterneuburgi Babó-féle helyett, de érintve nincs, hogy hol szerezhető meg. Kérem, kegyeskedjék a beszerzés helyét s a készülék használati módját szívesen közölni. V. A.

(69.) Azon általános bielelemmel szemben, hogy zivatar alkalmával gyors haladásal előidézett légáram a villámcsapásnak mintegy irányt ad, feltűnő jelenség, hogy a rohamosan haladó vasuti vonatokat soha sem sújtja a villám; legalább ilyen esetről tudomásom nincs. Álle-e tehát a föltevés, hogy a légáramlat irányt adhat a villámcsapásnak? S ha igen, mi lehet annak az oka, hogy a vasuti vonatok immunisak? D. M.

(70.) Vajjon mivel burkoljam pinczém, hogy a Duna áradása alkalmával az aluról felszivárgó víz be ne hatolhasson? A pincze közel fekszik a Dunához. Meg-

jegyzem, hogy ugyanegy utczában egymásik szomszédom pinczét nem szokta a víz ellepni; mi lehet ennek az oka?

M. J.

(71.) Nedves pinczelakásoknak *belülről* való kiaszfaltozásakor milyen vastag rétegben kell *legalább is* az aszfaltot a falra tenni, hogy feladatának jól megfelelhessen? B. S.

(72.) Mi oka lehet a szaglóképesség elvesztésének az ember serdülő korában? Van-e remény visszaszerzésére? V. J.

(73.) Többek határozott állítása szerint a narancstök biztos poloskaűző szer. Olyan lakásokban, a hol a poloska falakba s buktorokba bármily tömegesen befészkelte magát, ha egy-két narancstököt helyezünk pl. szekrények tetejére, a poloska mind elvész. Ez iránt erős kétségem van; kérem tisztelt tagtársaimat, van-e erről tudomásuk s ha igen, mikép magyarázandó a narancstöknek eme hatása? SCH. K.

FELELETEK.

(5.) A *tetoválás*-ról és elterjedéséről a Földön I. Term. tud. Közl. 1885. évfolyam 135. l. Az eljárás általában abban áll, hogy hegyes eszközzel (tűvel, árral, törrel, késsel) beleszúrják a bőrbe, a mely beszúrások helyeit azután festékszemeszkek porával erősen bedöröglik (korommal a kék, miniummal vagy czinóberrel a vörös, okkerrel a sárga szín előidézésére). Minthogy a beszúrásnak az írha belsejébe kell hatnia, a bedörögölt festékszemeszkek ott lerakódnak és rögzítődnék, úgy hogy az egyszer itt lerakódott festékszemeszkek hosszú éveken át színezik a bőrnek illető helyeit. Nálunk már csakis a matrózok, katonák s bizonyos szűrő, vágó eszközökkel dolgozó mesteremberek (csizmiák, mérszások stb.) szokták, a tetoválást alkalmazni. A tetoválást valóságos művészettel végzik a japánok, malájok, új-zélandiak (l. a budapesti embertani múzeumban ezeknek a mintáit). A ki a tetoválás szokását behatóbban akarja tanulmányozni, annak Dr. J o e s t, »Tätowieren, Narbenzeichnen und Körpermalen« című nagy negyedrét, 11 színnyomatú táblával ellátott díszmunkáját (Berlin, 1887) ajánlom. T. A.

(16.) Az irodalomban tudomásom szerint eddig még nincs említve, hogy a körisbogár a *Bignonia* levelét enné, s hogy a *Bignonia* levele lehullana, ha a körisbogár rászáll. Az előbbi eset azonban nem lehetetlen, mert a körisbogár a köris, orgona s fagyalon kívül a bodza, jázmin, *lonicera* sőt némely fűz és nyár leveleit is megessi, ha a körilmények rákényszerítik. Az utóbbi eset lehetetlen; valószínűen más okokból hullott le a *Bignonia* levele, s az már megtörténhetett, hogy egy ilyen félig meddig levált levél szakadt le a körisbogár súlya alatt. Vajjon a *Bignonia* évről évre ismétlődő nyári levélhullása nem a kertészekről *gutaütés*-nek nevezett jelenség-e, a melynek életteni okát még nem ismerjük?

M. D. S.

(17.) Ha a ritkán előforduló tornádókat számon kívül hagyjuk, melyekről a szélerősséget még közelítőleg sem adhatjuk meg — a minő például a f. évi május 31-iki emlékezetes vihar volt Novszka közelében — hazánkban a legerősebb szeleket, a tizes skálát véve alapul, 8-as, legfeljebb 9-eseknek becsülhetjük. Egyébként a szél erősségére az illető hely fekvése is van hatással, anemométer híján pedig a becslés többé-kevésbé egyéni felfogás alá esvén, nagy pontosságra számot nem tarthat. A 9-es fokú szél, mely erős fákat kidönt vagy eltör, egy függélyes fal négyzetméternyi területére 154 kgr. nyomással (l. Jelinek, Anleitung 116 l., Smeaton táblája szerint), a 8-as fokú pedig, mely galyakat letör és gyengébb fákat kiszakít, 86 kgr.-nyi nyomással van.

A szél ereje és iránya között hazánkban az a kapcsolat, hogy a viharos szelek túlnyomóan a nyugoti negyedből fújnak. Hogy bizonyos iránynak bizonyos maximális szélerősség felelne meg, azt nem lehet állítani.

A szélnek valamely függélyes felszínre ható nyomása a fal területével egyenes arányban nő; a nyomás az alaktól független, de függ azon szögtől, a melyben a szél a nyomott felszint éri. Legnagyobb a nyomás, ha 90 fokú szög alatt érkezik a szél a falra, minden más esetben pedig a szélerőből csak egyik függélyes komponense érvényesül mint nyomás. R. Zs.

(25.) A borok kezelése elektromos árammal már többször volt kísérletek tárgya. A kísérleteket rendszerint úgy tették, hogy két platina-elektrodót akasztottak a borba és elektromos áramot vezettek rajta keresztül. Ha az áram elég erős volt, természetesen hidrogén és oxigén keletkezett. Már most azt állították, hogy ez az oxigén érleli a bort olyaténképen, hogy néhány heti kezelésre az egészen fiatal bor is a többeszteendő bor jellemét ölti magára. A legtöbb kísérlet azonban balul tört ki, a melynyiben olyan mellékfolyamatok jöttek létre, melyek határozottan kárára voltak a bornak.

A Fraser-féle javítás abban áll, hogy ő a hordót, melyben a kezelendő bor van, körülveszi vezető dróttal és meglehetősen erős áramot vezet rajta keresztül. Állítólag a vibráló mozgás az, mely ez eljárással leginkább hat a borra. Mindenesetre be kell várni a további kísérleteket.

Nézetem szerint a bornak gyakori lefejtése, főleg ha meleg helyiségben történik, jó eredményt szolgáltat és nem követel tetemes befektelést. L. E.

(29.) A Vohwinkel-féle elem a chrómsavtartalmú elemek közé tartozik; a pozitív sark vékony platinaréteggel burkolt ólom-edény, a negatív sark agyagcellában álló amalgamos czink. Az ólom-edény felső részébe átlukkasztott edény illik, mely vörös chrómsavas kálium kristályokkal töltendő meg. Az ólom-edénybe hígított kénsavat (30—35 Beaumé, sűrűsége 1·25—1·30) öntenek, melynek a kristályokat el kell érní; az agyagcellát fele részben ugyanolyan kénsavval, fele részben vízzel töltik meg.

Vohwinkel adatai szerint, melyek a »Dingler's Polytechnisches Journal« 225-ik kötetében 1885-ben jelentek meg, az elem elektromotoros ereje kezdetben 1·9 Volt, mely használat közben 1·75-re süllyedhet. Egy elem (magasság 26 cm., átmérő 14 cm.) ellenállása új töltéskor 0·12 Ohm, mely a kimerülés előtt 0·22 Ohmra emelkedik. Az áram erőssége természetesen az ellenállások nagyságától függ. Rövid zárás esetében az

előbbi méretekkel bíró, elem vagy lánczolatossan kapcsolt telep 16 Ampère folyamerősséget ad, mely húzamosabb használatban 8 Ampère-re apad. Vohwinkel szerint az elem igen állandó, de szükséges a cella savát időközönként megújítani, és a cinket kiemelni, mielőtt a folyamat nem akarjuk használni. SCH. A.

(33.) Telefon- vagy egyéb elektromos segédesszközök nélkül sem a vezető dróton, sem az oszlopokon nem hallhatók a telegráfjelek; azonban nem lehet kizárva, hogy erősebb folyamat meghallatszanának.

SCH. A.

(36.) A mit az elektromosságról tudunk, nem okolja meg azt az aggodalmat, hogy a szobán forgó esetben a szomszédépületek a villámhárító felállításával veszélyeztetve lennének. Előfordulhat ugyan, hogy a villám becsap a villámhárító szomszédságába, de ez nem tulajdonítható a villámhárítóknak, hanem főképp a felhők járásától és egyéb helyi körülményektől függ. Megtörténik, hogy a villám a hegyoldalba, vagy a völgybe csap, a hol régóta nem fordult elő villámcsapás, s különösen olyan helyen is, mely közelben levő magas fák és meredek hegyekkel védettek látszik, s így ez az eset a villámhárító közelében sincs kizárva, de ezt nem lehet a villámhárítóknak tulajdonítani. Sokkal valószínűbb, hogy a villámhárító a szomszédságban is csökkenti a villámveszélyt, noha teljesen elhárítani csak kis távolságra bírja. A mi a házban levő vastömegeket illeti, minden esetre célszerű a nagy kiterjedésűeket, mint pl. a falkapcsokat, a villámhárítóval összekötni; de ha a villámhárítónak a vége az évnek minden szakában a nedves talajba ér, kisebb fémtömegek nem okozhatnak nagy bajt; azokról ugyanis legfeljebb csak kis kisértések történhetnek a villámhárító felé, melyek mindenesetre kevésbé veszélyesek, mint ha a villámhárító hiányában az egész villám lecsap az épületbe. A villámhárító e tekintetben annál biztosabb, minél több oldalról van a földbe levezetve, s különösen az épületnek az éleire kellene a nedves földbe leérő vezetőket elhelyezni.

SCH. A.

(47.) A fahamu lúgját a kérdésben leírt módon nem szokták alkalmazni; ha azonban valamely kivételes körülmény kikerülhetetlenné tenné, ajánljuk, készítsen a fahamuból olyan lúgot, melynek káliumtartalma körülbelül 15% s azután ez oldattal egy-egy teljes tenyészési idő alatt a pilangós virágúakat négyszer, többi cserépbeli növényeit pedig kétszer öntözze meg. Sokkal egyszerűbb, kényelmesebb és tartósabb hatású azonban a hamuval való közvetlen trágyázás, a mikor ugyanis a hamut cserépbeli növényeink földjébe keverjük, a szabad földbe ültetett növények földjét pe-

dig trágyázásként egyszerűen behintjük. Mivel a hamu mennyisége egyfelől az illető növény trágyaszükségletétől, másfelől az illető fahamu kémiai összetételétől függ; erre vonatkozólag ilyen korlátozott terjedelmű feleletben kimerítő választ nem lehet adni. A. D.

(50.) Az úgynevezett édes gyökér (Glycyrrhiza glabra) hazánkban több helyen előfordul, vadon terem; Nagy-Kőrös és Slankamen vidékről már nagyobb mennyiségekben hozattam; de hazánkban nem bírják olyan olcsón adni, hogy a morvai cézgekkel versenyezhetnének, és azt is tapasztaltam, hogy édessége nem olyan nagy, mint az orosz és morvai gyökéré. Erdélyben Szászsebes és Torda vidékén is előfordul.

NERUDA NÁNDOR.

(51.) Az olyan jódtartalmú víz, a melynek 10 literében 0.209 gr. jódnátrium van, élénk jódreakációt ad. A lipiki víz 10 literében csak 0.141 gr. jódnátrium van, de azért chloroformmal és híg chlór vízzel adja a jódreakációt. A lipiki víz határozottan jódtartalmú. L. B.

(59.) A Zala-Egerszegről a selmeczbányai akadémiához megvizsgálásra küldött erdei fenyőhajtásokon a *Caeoma pinitorum* nevű gomba károsítása észlelhető. Ha a károsítás még nem terjedt el nagy területen, nagyon kívánatos a megtámadott egyéneket kivágni s elégetni, mert e gomba évről évre jelentékeny mértékben terjed, olyannyira, hogy az 1—3 éves erdei fenyő-fiatalosok rendszeren elpusztulnak, a későbbi korban megtámadott erdei fenyők pedig gyakran úgy megsínylik e bajt, hogy egészséges állományra reményt egyáltalában nem nyújtanak.

Mintthogy e gomba a rezgő nyár levelein előforduló *Melampsora Tremulae* nevű gombával ivadékcserében áll, a megtámadott fiatalosban, vagy közelében netalán előforduló rezgőnyárfák okvetetlenül kivágandók.

SOLTZ.

(59.) A Zala-Egerszegről újlag kapott fenyőgallyak sajátságos görbüléssel már felületes megtekintésre is gyaníttatják, hogy a *Caeoma pinitorum* A. Br. nevű gomba támadta meg, mit a mikroszkópi vizsgálat igazol is. A múlt ízben küldött gallyakon — rozszul lévén levágva — e gombának nyoma sem volt. A *Fusicola pini*-nek neveztem gomba a mostani küldeményen is feltalálható; de ezt most már csak szaprofitának kell tekintenem. A betegség ellen a beteg gallyak levágása és megsemmisítése ajánlható; továbbá, mert a *Caeoma pinitorum*-hoz tartozó uredo-stádium (Melampsora) a rezgő nyárfán élősöködik, ajánlatos a fenyvesek közeléből e fát irtani. LINHART GYÖRGY.

(60.) A fűrnek másodszori költését magam tapasztaltam, bár úgy tartom, hogy első tojásai megsemmisülése miatt történt.

UJLAKI ISTVÁN.

(61.) 1. Összel, mikor az erős derek beállnak, a *sulyomnövény* mindenestül le száll a vízbe. Ekkor szokták öt-hatágú kötéltre kötött ócska bunda- vagy gubadarabokkal kihalászni a gyümölcsöt csónakról vagy a partról. A vízben maradt gyümölcs leválva, a felső híg iszapban szokott libegni, miért gyakorlott ember az ilyen sulymos tavat meztől is átgázolja, minden nagyobb baj nélkül. A kihalászott érett sulyom megfőztéven, közönséges dohányvágó szerkezetű emeltyűs késsel tövissein és tövisközi ormóin megnyesztéven, könnyű szerral felbontható és ehető. Vetekedik a gesztenyével. 2. Nálunk a sárospataki határban tavakban és igen csendes mozgású erekben volt a vízszabályozás előtt; azok azonban minden évben felfrissültek áradás útján; a szabályozás óta mind kiveszett. 3. Terjed valamely alkalmas vízben a maga erejéből, szárának a víz felületén való elfutása által; terjedhet az áradó víz sodra és madarak útján is. 4. Egyszer érik egy évben.

UJLAKI ISTVÁN.

(61.) A sulyom gyümölcse a vízben éretten leválik a szárról magától s le hull a víz fenekére, melybe tövisével vasmacska módjára megkapaszkodik, úgy hogy azon a helyen csirázik is, a hová lehullott.*

Többnyire álló vizekben tenyészik, de lassú folyású vízben sem ritka; így pl. Csap mellett a Laborcz folyó Bisztra nevű ágában igen szépen tenyészik.

A sulyom egyéves növény s csak vízben tenyészik, magról szaporodva; azonban a szártól elvált ágai is képesek tovább tenyészni, s az ilyen szabadon úszó egyéneket s az épen leváló gyümölcsöt a vízáradás könnyen sodorhatja tovább. A madarak, a vidra könnyebben, a halak alig vihetik el az érett s lehullott gyümölcsöt, mert előbbiek toll-, illetőleg szőruhájába esetleg beleakadhat. A Tiszahát kiöntéseiben, mocsaraiban gubával (hosszúszőrű darócczal) gyűjtik.

M. D. S.

(63.) Hogy a rézgálicz- és szódakeverékkel való permetezéssel jut-e annyi réz a borba, hogy az egészségre ártalmas volna, arra Dr. Csánády Gusztáv vizsgálatai után chemiai tekintetből is megfelelhetünk. Ő a borban a réz jelenlétét csak nyomokban, tehát nem mérhető mennyiségben konstátálhatta; ellenben nagyobb mennyiségben találta a rezet a seprőben. A réz ugyanis a must fehérjéjével rézalbuminátot alkot, mely súlyosabb voltánál fogva a seprővel leülepszik és belőle a bor gyenge savtartalma csak igen keveset oldhat fel s így az egészségre ártalmas nem lehet. De saját tapasztalatomból is azt mondhatom, hogy a permetezett

* V. ö. Természettudományi Közlöny. IX. k. 471. l.

szőlőből szűrt bornak mindennapos haszná-lata sem okoz semmiféle emésztszervi bajt.

Aki e részben többet akar tudni, olvassa el a »Mezőgazdasági Szemle« 1892. évi július havi füzetéből Dr. Csánády Gusztávnak a »Peronospora viticola elleni védekezés eredménye« című czikkét.

FÉNYES KÁROLY.

(63.) Dr. Csánády G. (I. a keszthelyi gazd. tanintézet 1891. évi évkönyve) egy keszthelyi fehér új bor 3 literjében 1—2 mgr., ellenben ugyanazon bor sűrű seprűjének 1 kgr.-jában (mely 20—25 liter bornak felel meg) 0'1861 gr. rezet talált. Magam is tettem ez iránt kísérletet és egy tiszta-szt.-imre új bor egy literjében a réznek csak nyomait, ellenben a sűrű seprű 1 kgr.-jában 0'06 gr. rezet találtam.

Ha még hozzáteszem, hogy a rezet ma már nem tartják oly veszedelmes méregnek, sőt Lehmann (Ch. Centralbl. 1891. II. 721.) a chronikus rézmérgezés lehetőségét is tagadja és azt tartja, hogy legalább is 200 mgr. réz egyszerre való felszívása szükséges a mérgezés tüneteinek előidézésére: bátran arra következtethetünk, hogy rendes körülmények között a borba nem kerül annyi réz, a mennyi a szervezetre károsan hathatna.

FERSTL JÁNOS.

(64.) Gyakran tapasztaljuk, hogy még korunkban is ezer meg ezer babona van meg a népnél, sőt még az értelmesebb osztály tagjai között is talál hívőkre. Magam is ismerek úri embert, a ki határozottan állítja, hogy, ha valamely épületben az összes ajtókra kiírjuk e szót »Nikodémus«, 8 nap alatt minden patkány elpusztul, mert ő ilyen módon szabadult meg a kellemetlen állatoktól. Hasonló ehhez a tücsök kiirtása, mely ha lakásunkban keres szállást, a következő pár szótagnak az ajtóra írása után nyolcz nap alatt elhagyja a szobát: »Kimikházi-ki-ki.« Ilyesmí tréfának talán jó, komolyan venni azonban semmiesetre sem szabad, de nem is lehet.

BÁRÁNY GUSZTÁV.

(64.) Húzamosabb ideig nagyobb területű gazdaságban foglalkozván, a hol a patkányok nagyon elszaporodtak, természetes, hogy elpusztításukra mindenféle kísérletet tettem, többek között a patkányvesztők műveletét is; de a várt kedvező eredmény elmaradt. Végre önmagamnak sikerült a véletlen közrehatásával igen célravezető módot feltalálni.

1867-ik évi szeptember hó végén a bérések ökrös fogatokon szállították be a tagról a kigévelt búzatermést zsákokban az udvaron levő granárium elé, a hol is én azokat átvéve, a granárium emeletére hordottam, s itt a zsákokat kiürítettéven, a béréseket újabb hozatalra utasítottam, magam pedig ennek megérkezteig a nap heve elől az udvaron levő fák árnyékába vonultam.

Ez alatt történt, hogy a granáriumnak a föld színétől alig valamivel magasabb szelelő ablakain a patkányok tömegesen tódultak ki, s az ökrök hátrahagyott hulladékát bámulatos mohósággal rohanták meg s szájokba ragdva a legnagyobb gyorsasággal mind behordták a granárium alatti tanyájokra. Látna ezen nagy tömeg — legalább is 300 darabra tehető — patkányt, siettem duplapuskámért, s a legapróbb madársőrrel erősen megtöltve, várakoztam a patkányok előbbi műveletére, mely a béresfogatok újabb távozása után csakhamar ismétlődővén, én a legkedvezőbb pillanat felhasználásával puskám mindkét csővét, mintegy 25 lépésnyiről a nagy tömegre irányítva, egyszerre elsütöttem, azon reményben, hogy legalább is 50 darab ott fog maradni; azonban legnagyobb meglepetésemre valamennyinek sikerült, habár soknak vánszorogva, a granárium alatti tanyájokra elmenekülni; azonban a hátrahagyott s vastagon vérral borított széles nyom igazolta a tetemes sebesüléseket. Ez idő óta a patkány mind eltűnt, s hat év alatt, míg ama gazdaságban foglalkoztam, nem is mutatkoztak.

DEMETER MANÓ.

(64.) Olyan patkányvesztőkről, kik fütty-szóval maguk köré gyűjtik a patkányokat s elvezetik, a hová akarják, leginkább csak a régibb német meseírók (Beckstein, Grimm testvérek, Lohr stb.) munkáiban olvasunk. Leghíresebb »der Rattenfänger von Hameln« a ki a hammelni magistratussal a türhetetlen csapássá elszaporodott patkányok elvesztésére szerződött. Végig is sípolta az utcákat, valamennyi patkány utána is szaladt, sőt a vízbe is követték őt, mely őt magasan vitte, az állatokat pedig elsodorta.

Az ilyen mesék alapja a vándorpatkánynak Pallas szerint 1727-ben s későbbi években történt világos nappal észlelt tömeges vándorlása lehet, mely tényt vagy elferdítették, vagy a melynek ismeretével egyesek ép olyan visszaélést követtek el, mint a milyent Fechtig Imre báró írt le Közlönyünk 501-ik lapján a múlt hóban a nyúvek kivészteséről. De minthogy a patkány, a vándor patkány épen úgy mint az általa majdnem kiszorított házipatkány tényleg füttyszerű hangot ad, mint sok más rágcsáló, harmadik megfajtése is lehet e patkányvesztő művészetnek, a mennyiben az illető épen úgy megtanulhatta a patkányok nyelvét, mint Garner a majmokét* s vagy

* L. Paszlawszky, »A mókus beszéde« czikkét a f. é. június havi Pót-füzetben.

rémfüttyökkel riaszthatták meg, vagy csalogató szóval hívogathatták ki a patkányokat oduikból.

A jelzett német felírás Kázmér napján meg már épen csak a ráolvasások szemfényvesztése. Én szolgálatomból folyólag hazánk sok vidékén laktam, s épen jelenleg is »küzdök ellenök a létért«, de sehol olyan szabadító férfit nem láttam s mindenütt a tisztaságot, az élelmi szerek megvonását, strychninmérgezést, fa- és vascsapatókat láttam ellenök sikeresen alkalmazva. London és Párizs csatornáiban meg épen szakszerűen vadásszák őket.

HATHALMI GABNAY FERENCZ.

(68.) A Plósz-Csanády-féle munkának 87. lapján a must szellőztetésére a Babó-féle készülék helyett ajánlott eszköz egy nagyobb borfejtő szivattyú; e szivattyút, midőn bort akarunk vele lefejteti, úgy alkalmazzuk, hogy szívó részét a boros hordóval, fuvó részét pedig az üres hordóval hozzuk összeköttetésbe. Ha e készüléket szellőztetésre akarjuk használni, akkor úgy fordítjuk, hogy fuvó részét mártjuk bele a mustba, szívó vége pedig kinn marad és beszívja a levegőt. Minthogy a borfejtő szivattyún levő rézcspap nem mártódik elég mélyen be a mustba, ezért erre kauszukcső segélyével 2—3—4 cm. átmérőjű üvegcsövet illesztünk és ezt mártjuk bele mélyen, lehetőleg fenékiig a mustba. Ilyen borfejtő-gépek mindenütt kaphatók, hol pinczefelszereléseket árulnak, Budapestben pl. Schottolánál, Frommnál stb. P.

(69.) A villámnak a vonatba csapása nem gyakori ugyan, de nincs példa nélkül. Miként a Közlöny VII-ik kötetében (76-ik füzet) 1875-ben megírtuk, 1858 július 8-ikán a villám beütött a Birmingham és Wolverhamton között robogó vonatba. A gépvezetőt és fűtőt egy darabig két lángok környezték, az utóbbit egy ütös elkábtotta és minden utas érzett rázódtatást. A villám a vonatból a sínekre szaladt le. A robogó vonat bizonyára azért csalja oly ritkán magához a villámot, mert mindenütt mellette fut a villámhárítója, t. i. a magas póznákra feszített drótvezeték. A telegráf drótvezetékbe tudvalevőleg igen gyakran beüt s nagy rombolásokat visz véghez. A vasuti vonatban, hová a felszálló gőz és füst különben is nagyon csalogatja, nem igen tehet nagy kárt, mert a jó vezető anyagokon hamar lefut a sínekre. Hogy a villámot a légvonat betéríténé, az csak olyan állítás, a mely nincs bebizonyítva s nem is igen valószínű.

L. I.